

"חרבות ברזל" - יחסי ארצות הברית-ישראל בסימן פער מתרחבים

אלדד שביט | 22 בינואר, 2024 | גיליון 1818

הממשל האמריקאי, בצד המשך הסיוע לישראל במערכה הצבאית ובמאמצים לשחרור החטופים, מקדיש עתה את עיקר מרצו לקידום תוכנית לעיצוב הארכיטקטורה האזורית ביום שלאחר המלחמה, אף שברור כי הדרך עדין ארוכה. בראיית הממשל, נטל ההוכחה לגבי עשיית המלחמה הזדמנות מדינית מוטל על ישראל. הוא מזהה, אולי לראשונה במובהק, נכונות לכך בצד הערבי, הגם שהיא מותנית בקידום פתרון הנושא הפלסטיני. יש לקחת בחשבון כי הפערים בין ארצות הברית לבין ישראל צפויים להתרחב שכן להערכת הממשל, ממשלת ישראל אינה משתפת עימו פעולה בקידום מתווה מדיני ליום שלאחר המלחמה. כבר כיום, הממשל אינו מסתיר את הביקורת על התנהלות ממשלת ישראל, אך לפי שעה נמנע מהפעלת מנופי לחץ עליה. לפערי המדיניות בין המדינות עלולות להיות השפעות שליליות על נכונות הנשיא להמשיך ולהשקיע במאמץ להגן על עמדותיה של ישראל ולסייע לה הלכה למעשה במלחמה.

הממשל האמריקאי מגלה, גם בחלוף יותר משלושה חודשים מאז החלה המלחמה ברצועת עזה, מעורבות רבה במתרחש ומרבה בהתייחסויות פומביות לגבי התפתחויות שוטפות והעדפותיו אשר להמשך המערכה הצבאית ובעקבותיה המעשה המדיני. ניתן לראות [בהודעה](#) שפרסם הבית הלבן ב-19 בינואר, בתום שיחה בין הנשיא ארצות הברית, ג'ו ביידן, לראש הממשלה, בנימין נתניהו, סיכום של עיקרי הסוגיות שבראיית הממשל האמריקאי נמצאות כיום במוקד סדר היום:

המאמץ המלחמתי - הממשל רואה צורך בהמשך הלחץ הצבאי מצד ישראל על חמאס ומנהיגיו ברצועה, ומקבל בברכה את השינוי בהתנהלות של צה"ל מתמרון רחב למבצעים ממוקדים. הממשל עדיין איתן בדעתו כי אין לכפות על ישראל הפסקת אש, שבראייתו תסייע לחמאס לחזור ולבסס את כוחו. אך, ניגוד להצהרות בתחילת הלחימה, נראה כי הממשל אינו מדגיש עוד את הבסת חמאס כיעד, אלא מסתפק באמירה כללית כי יש להבטיח שחמאס לא תוכל לחזור בעתיד על ההתקפה שביצע ב-7 באוקטובר. בד בבד, הממשל מציין כי הוא ממשיך לפעול כדי להבטיח שלישאל יהיה כל הדרוש כדי להגן על עצמה. הממשל מעריך כי המשך לחימה בעצימות נמוכה מקטין את הסיכון להידרדרות למלחמה כוללת בצפון מול חזבאללה.

הגברת הסיוע ההומניטרי ומניעת פגיעה באזרחים - בשיחה עם ראש הממשלה נתניהו הביע הנשיא בידן שביעות רצון מהחלטת ישראל לאפשר הכנסת קמח לרצועה ישירות מנמל אשדוד. בראיית הממשל, המעבר למבצעים ממוקדים תאפשר הרחבה של הסיוע ההומניטרי ואיתור דרכים להרחבת העברה ישירה של סיוע מישראל לרצועה. מאז תחילת המלחמה, הממשל עקבי בתביעתו להבטיח סיוע הומניטרי לרצועה - הן כחלק מהדרישה מישראל לציית לחוקי המלחמה הבינלאומיים, והן מתוך הבנה כי כך יקל עליו לשמר מרחב תמרון מדיני בהקשר התמיכה בישראל - מבית ובזירה הבינלאומית. על רקע לחצים מתמשכים על ישראל בנושא הסיוע, הממשל מקפיד גם כיום לשבח את ישראל על הצעדים שכבר נקטה ובמקביל להדגיש כי אין די בכך וכי על ישראל מוטלת חובה להמשיך ולצמצם פגיעה באזרחים.

שחרור החטופים - בכל התייחסות, הממשל מדגיש את מאמציו להביא לשחרור חטופים נוספים. הבית הלבן מסר כי יועצו הבכיר של הנשיא בידן לענייני המזרח התיכון, ברט מקגרק, נפגש בחשאי באחרונה בדוחא עם ראש ממשלת קטאר, שיח מוחמד בן עבד אל-רחמן אל-תאני, לדיון במאמצים לגבש הסכם חדש לשחרור חטופים. הנושא עמד גם במוקד פגישתם של היועץ לביטחון לאומי, ג'ייק סאליבן, וראש ממשלת קטאר בכינוס הכלכלי שנערך בדאבוס, שווייץ. הדוברים האמריקאיים, שאינם מרבים להתייחס לתוכן המגעים, הדגישו כי הדיונים בנושא "מאוד רציניים ואינטנסיביים" והממשל מקווה שהם יישאו בקרוב פרי.

היום שלאחר המלחמה - בהודעת הבית הלבן בתום שיחת בידן ונתניהו הודגש כי "הנשיא דן (עם נתניהו) גם בחזונו להשגת שלום וביטחון יציבים יותר עבור ישראל באמצעות העמקת האינטגרציה שלה באזור תוך הגעה לפתרון של שתי מדינות (בנושא הפלסטיני) והבטחת ביטחונה של ישראל". אמירה זו מתייחסת למאמציו הנרחבים של הממשל, המובלים על ידי היועץ לביטחון לאומי סאליבן ושר חוץ, אנטוני בלינקן. שני הבכירים השתתפו בכינוס בדאבוס ובמהלכו פרסו את ראיית הממשל אשר למשמעויות האזוריות של קידום מתווה מדיני מוסכם ליום שאחרי המלחמה בעזה. המסר המרכזי - קיים סיכוי אמיתי להאצת תהליך הנורמליזציה בין ישראל למדינות ערב, ובראשן ערב הסעודית. בדבריו בפני הכנס [הציג סאליבן](#) את החזון שעליו דיבר בידן עם נתניהו בשיחתו הטלפונית. עיקריו:

- ארצות הברית גורסת כי לאחר המלחמה יש ליצור באזור מציאות שבמסגרתה יהיה לישראל ביטחון ולפלסטינים תהיה מדינה משלהם. לדבריו, "אני יודע שברגע הזה, כשיש כל כך הרבה כעס וכאב וכל כך הרבה אי ודאות, קשה לדמיין פתרון כזה. אבל זו באמת הדרך היחידה שתספק שלום וביטחון לכולם".
- האצת תהליך הנורמליזציה קשורה בראיית הממשל למתן אופק מדיני לפלסטינים. סאליבן הדגיש, כי לממשלה הישראלית יש דעות ברורות לגבי הנושא הזה (במשתמע - כאלה שאינן מקבלות את הזיקה בין שני התהליכים) ועליה יהיה לבחור בדרך שתבטיח את ביטחון המדינה. לדברי סאליבן, הנשיא בידן חושב שהדרך הטובה ביותר לעשות זאת היא במסגרת פתרון שתי מדינות, שיבטיח את ביטחון ישראל. סאליבן

הדגיש בהקשר זה כי עוד לפני ה-7 באוקטובר, הממשל סבר שמשא ומתן בין ישראל לפלסטינים לא יצליח ולכן ניסה להרכיב עם ערב הסעודית מסגרת, שתכלול גם את הפלסטינים.

בולטים בהקשר זה [דבריו של שר החוץ, בלינקן](#) שלפיהם "כיום יש משהו שלא היה קודם, וזה שמדינות ערב ומדינות מוסלמיות אפילו מעבר לאזור מוכנות לקשר עם ישראל. הן מוכנות לשילובה, לנורמליזציה עימה ולביטחון שלה. אך הן משוכנעות, ואנו אנחנו חולקים זאת עמן, שזה חייב לכלול נתיב למדינה פלסטינית". לדבריו, לשם כך צריך רשות פלסטינית חזקה ומתוקנת, שיכולה לספק שירות יעיל יותר לאנשיה. בלינקן הדגיש כי אם תהיה נורמליזציה עם ישראל יחד עם הקמת מדינה פלסטינית, יחול באזור שינוי משמעותי - איראן תהיה מבודדת ותצטרך לקבל החלטות משלה.

בלינקן חזר גם על המסר שהבהיר בפגישותיו ברמאללה כי גם הפלסטינים צריכים לקבל החלטות וכי צריכה להיות להם ממשלה שמספקת את צרכי האוכלוסייה. אבל ישראל צריכה לעזור לממשלה הפלסטינית ולא להתנגד לה באופן אקטיבי. גם בהודעה על תוכן שיחת בידן ונתניהו הודגש כי הנשיא דן גם בהתקדמות הנדרשת להבטחת הכנסותיה של הרשות הפלסטינית לתשלום משכורות, לרבות עבור כוחות הביטחון הפלסטינים בגדה המערבית. זאת, על רקע חוסר שביעות הרצון של הממשל מהעיכוב שנוקטת ישראל לגבי שחרור כספי המיסים של הרשות ואישור כניסת פועלים פלסטינים לישראל.

הממשל אכן פועל במרץ רב לקדם כבר עכשיו את הארכיטקטורה האזורית ביום שלאחר המלחמה. ברור לו כי הדרך לעיצובה ארוכה ומרובת מכשולים והוא אינו מסתיר את הערכתו זו, אך הוא מתעקש להציג חזון ברור ולהשקיע קשב ומשאבים, כולל של הנשיא ועוזריו הבכירים, בקידום היעד.

בראית הממשל, וכך עולה בברור מדברי שר החוץ בלינקן, נטל ההוכחה לגבי עשיית המלחמה ברצועת עזה הזדמנות לעיצוב מחדש של המזרח התיכון מוטל על ישראל, בעודו מזהה, אולי לראשונה באופן מובהק, נכונות לכך בצד הערבי - הגם שהיא מותנית בקידום פתרון הנושא הפלסטיני. הממשל מצפה כי ישראל תספק לו קצה חוט, שיאפשר לו לקדם את חזונו המדיני, אך נראה כי עד עתה, הממשל גורס שישראל גוררת רגלים ולא סיפקה מענה לדרישתו זו. לכן הוא לא נרתע מלהביע את תסכולו, בעיקר על ידי הדלפות המבטאות זאת בכלי התקשורת האמריקאיים. יש להעריך כי הנשיא אינו מתכוון לוותר והלחצים בנושא על ישראל ילכו ויתגברו והערכה זו לא השתנתה בעקבות שיחת בידן-נתניהו. הנושא עמד במוקד השיחה והנשיא אף אמר לכתבים לאחר מכן כי "זה לא בלתי אפשרי להשיג את פתרון שתי המדינות גם כשנתניהו בשלטון. יש כל מיני סוגים של פתרון שתי מדינות. יש מדינות שהם חברות באו"ם אבל אין להן צבא משלהן. יש כמה מדינות שיש עליהן מגבלות. אז אני חושב שיש דרכים שזה יכול לעבוד".

הנשיא בידן ממשיך להפגין תמיכה איתנה בישראל ואינו נגרר אחר תביעה העולה בקרב מחוקקים דמוקרטים להתנות את הסיוע לישראל בהיענות חיובית מצידה ליוזמות המדיניות.

ואולם, המציאות המורכבת של קמפיין בחירות לנשיאות ולקונגרס, שגם כך צפוי להיות לעומתי, צפויה לצמצם את מרחב התמרון של הנשיא אם יתקשה להציג הישגים מדיניים במדיניות החוץ שלו.

על רקע זה, יש לקחת בחשבון כי למרות הימנעות הממשל עד כה מלנקוט שימוש במנופי לחץ על ישראל, להערכתו כי ממשלת ישראל אינה מוכנה לשתף עמו פעולה בקידום מתווה ליום שלאחר המלחמה עלולות להיות משמעויות שליליות על נכונות הנשיא להמשיך ולהשקיע תשומות בהגנה על עמדות ישראל וסיוע לה הלכה למעשה במלחמה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט